

Ernest Hueting, Agnes Dessing: 'Tuberculose' Negentig jaar tuberculosebestrijding in Nederland. Walburg Pers, Zutphen 1993. ISBN 9060118502 (Longziekten/ Tuberculose/ AG/PO)

Korte bespreking:

Boek van 166 pagina's, waarin veel over sanatoria valt te lezen die in Nederland bestonden. Geschreven door politicoloog Ernest Hueting en historica Agnes Dessing. Ervaringen van patiënten zijn in briefvorm weergegeven en met dagboekfragmenten. Het boek is geïllustreerd met zwart-witte illustraties.

Vanaf ongeveer 1850 wordt in dit boek beschreven hoe met TBC werd omgegaan en hoe het werd bestreden tot 1993. De ziekte was tijdenlang niet te genezen, het enige wat gedaan kon worden was preventie en zorg. Vandaar dat sanatoria in zwang kwamen. Na WO-II kwam er een bevolkingsonderzoek en werden behandelingswijzen verbeterd. Ingegaan wordt ook op problemen die later bij de behandeling en bestrijding ontstaan, zoals de resistentie tegen de tuberculostatica, de tuberculose in de ontwikkelingslanden en het incidenteel optreden van epidemieën.

Recensies/extra:

Bibliion recensie, J.M.F. Kroft: 'In 1882 bewees Robert Koch met de ontdekking van de tuberkelbacterie dat tuberculose een infectieziekte is, voornamelijk overgebracht van mens op mens door het ophoesten van bacteriën door patiënten met zogenaamde open tuberculose. Naast besmetting speelt een verminderde weerstand een overwegende rol. De tuberculosebestrijding bestond dan ook grotendeels uit het verhogen van deze weerstand bij het zieke individu (sanatoria) en van het gehele volk. Consultatiebureaus zorgden voor onderzoek, voorlichting, ondersteuning en nazorgprojecten. Geleidelijk vond een organisatorische integratie plaats van particulier initiatief en overheidsbeleid. Na de oorlog werd gestart met bevolkingsonderzoek en werden de behandelwijzen aanvankelijk verbeterd. (...)'

En Bram Pols, 20-Oktober 1993 In het NRC

Handelsblad:<http://nrcboeken.vorige.nrc.nl/recensie/de-stille-rentree-van-de-tbc>:

'(...) In 1901 stierven hier - op een bevolking van vijf miljoen - tienduizend mensen aan de 'witte pest'. Geen wonder dat sanatoria populair werden. Elk weldenkend mens kon begrijpen dat de weerstand stijgt bij gezonde lucht, hygiënische omstandigheden en behoorlijke voeding. Dat de gefortuneerde patiënt daarnaast gaarne gebruik maakte van een cognac-kuur met de kennelijke bedoeling aldus het 'milieu-interieur' te steriliseren, moet in dit kader misschien even buiten haken worden geplaatst.

Eind werden in Nederland al plannen gemaakt voor de opzet van sanatoria. Een uitspanning aan het Noordzeestrand, een wintertuin te Millingen, een drijvend sanatorium, een daartoe ingericht zeilschip met 'hulpstoomvermogen' op volle zee, het ging allemaal niet door. Evenmin als de veel goedkopere oplossing van dominee Fleischer, die aparte wijken wilde opzetten voor de 'teringlijders'. In 1898 werd dan toch het eerste sanatorium geopend, Huis Overweg, in Heiloo waarna zogeheten volkssanatoria werden opgericht. Er werd op grote schaal geld ingezameld.

De oprichting van het eerste consultatiebureau voor onvermogenen in Rotterdam naar Frans voorbeeld, de opleiding tot huisbezoekster, de onreine woning ('Bondgenooten

van de ziekte zijn: alcohol, stof en al wat vuil is of onrein"), de reine woning ('Bij een tuberculose-lijder, zorgzaam en rein, kan geen sprake van besmetting zijn'), het Koperen Stelenfonds, de vakantiekolonies, ze passeren ondanks alle ellende vrolijk de revue. En die ellende was niet gering, zeker niet als de dokter overging tot meer rigoreuze ingrepen, waarvan de resultaten ook nooit al te diepgaand zijn geëvalueerd.

Zo was er de collapstherapie, met als doel een aangetaste long te laten inklappen. Een methode om dat te doen was de artificiële pneumothorax. Via een holle naald werd lucht in de borstholte geblazen, waardoor de long zich niet meer kon uitzetten. Dat moest van tijd tot tijd worden herhaald. Een andere ingreep was de eenzijdige verlamming van het middenrif door verwijdering van de zenuwen.

Ook werd de borstkas wel operatief verkleind. Dan werden de ribstukken afgezaagd en tegen elkaar gebracht om weer te vergroeien. De Franse schrijfster Benote Groult schrijft daarover: 'Het is niet alleen een verminking maar ook een marteling: de patiënt zit schrijlings op een stoel, met zijn armen op de rugleuning, terwijl zijn ribben alleen onder plaatselijke verdoving worden doorgezaagd, want algehele verdoving is gecontraïndiceerd. Je kunt dus heel goed horen hoe de zaag je eigen beenderen kapot maakt. En het ergste is nog dat je weet dat het nog een keer moet gebeuren: de operatie wordt in twee of zelfs drie keer uitgevoerd. Ze kunnen niet te veel ribben tegelijk doorzagen.'